

Likovna baština

FINE ARTS

HERITAGE

Ivan Roth

Umjetnost valpovačkog dvora

Dugotrajnim i revnim prikupljanjem umjetnina plemićke obitelji Hilleprand von Prandau i von Normann-Ehrenfels tijekom dvostoljetna upravljanja Valpovačkim vlastelinstvom (1721. – 1945.) formirale su vrijednu umjetničku zbirku. Likovna baština obitelji Prandau-Normann danas predstavlja jednu od najznačajnijih umjetničkih obiteljskih zbirki na tlu Hrvatske i kao takva neizostavan je segment fundusa svih institucija u projektu *Valpovački vlastelini*. Uzme li se u obzir veličina i značenje obiju obitelji, njihov utjecaj i djelovanje kojim su zadužile ne samo Valpovčane, Miholjčane i Osječane već i sve generacije stanovništva velikog Valpovačkog vlastelinstva, ne čudi interes istraživača i putopisaca za povijest obitelji još u vremenu dok one žive u Valpovu. Ti prvi zapisi Adolfa Danhelovskog¹ i Franje Kuhača², značajni za poznavanje povijesti obitelji, tek tangentalno dotiču njihovu mecenatsku djelatnost na području umjetnosti. Bez obzira na to, ti zapisi predstavljaju značajno štivo buduću da su autori suvremenici obitelji, pisani su u Valpovu, a neupitan je i angažman nekih članova obitelji na nastanku tih literarnih djela, u prvom redu baruna Antona Gustava Hillepranda von Prandaua. Nakon političkih mijena u prvoj polovici 20. stoljeća prema pojmu plemstva postoji neprijateljski stav, koji će potrajati sve do sedamdesetih godina i prvog znanstvenog istraživanja Igora Karamana³ o povijesti vlastelinstva. Slijedile su brojne objave i rasprave o povijesti obitelji, u prvom redu Valpovčana – Damira Stanića, Dragana Miloševića, Stjepana Najmana i drugih. Istodobno raste interes i za likovnu baštinu obitelji koja se tada već nalazila pohranjena u Galeriji (danas Muzeju) likovnih umjetnosti u Osijeku. Prvi i najznačajniji zapisi o umjetničkoj zbirci valpovačkih vlastelina dakako su oni Ota Švajcera⁴. Švajcer je prvi opsežno pisao o valpovačkoj umjetničkoj zbirci, stavljajući naglasak na umjetnike i likovnost. Slijedila su znanstvena razmatranja drugih istraživača, u prvom redu kustosa Galerije likovnih umjetnosti. Međutim, prvo sustavno popisivanje, valorizacija i evaluacija (danas muzejskih) zbirki plemićkih obitelji napravljeni su tek 2012. godine doktorskim disertacijama Jasminke Najcer Sabljak⁵ i Marine Vinaj⁶. Za poznavanje povijesti vlastelinstva i njegova života značajan je i doprinos Ljerke Perči, koja je u nekoliko



Sl. 1. Ephraim Hochhauser, Petar II. Antun barun Hilleprand von Prandau (detalj), 1750. (foto: Marin Topić)

1 Danhelovsky, A. Die Excellenz Gustav Hilleprand Freiherr von Prandau'schen Domänen Valpo und Dolnji-Miholjac in Slavonien. Beč : K. K. Hofbuchhandlung Wilhelm Frick, 1885.

2 Kuhač, F. K. Valpovo i njegovi gospodari. Zagreb : Dionička tiskara, 1876.

3 Karaman, I. Valpovačko vlastelinstvo : ekonomsko-historijska analiza. Zagreb : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1962.

4 Švajcerove analize i studije pojedinačnih djela iz privatne zbirke obitelji Prandau i Normann sadržane su uglavnom u cjelovitim pregledima umjetničkih djela Galerije (Muzeja) likovnih umjetnosti. Kako bi se izbjeglo opterećenje teksta u bilješcima, vidi popis literature pod *Švajcer*.

5 Najcer Sabljak, J. Umjetničke zbirke vlastelinskih obitelji u Slavoniji i Srijemu. Doktorski rad. Zagreb : Filozofski fakultet, 2012.

6 Vinaj, M. Knjižna zbirka Prandau-Normann kao muzeološki fenomen. Doktorski rad. Zagreb : Filozofski fakultet, 2012.

